

Ergenlerde Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

DOI: 10.26466/opus.476629

*

Mehmet Feyzi Sezen* - Mehmet Murat**

* Psik. Dan., Mehmet Feyzi Sezen, Olcay Külâh Ortaokulu, Gaziantep / Türkiye

E-posta: mfsezen01@gmail.com

ORCID: [0000-0001-8293-6395](https://orcid.org/0000-0001-8293-6395)

** Doç. Dr., Mehmet Murat, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Gaziantep / Türkiye

E-posta: mmurat6147@gmail.com

ORCID: [0000-0003-3946-7006](https://orcid.org/0000-0003-3946-7006)

Öz

Bu araştırmada, ergenlerin zorbalık eğilimleri, internet bağımlılıkları ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim öğretim yılında Gaziantep ili Şehitkamil ilçesinde yer alan lise düzeyindeki okulların 9. 10. 11. ve 12. sınıflarında eğitim gören ergenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise Gaziantep ili Şehitkamil ilçesinde yer alan ve her lise düzeyinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 191 kız, 218 erkek toplam 409 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen verilerin analizleri SPSS 22.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İnternet bağımlılığı, akran zorbalığı ve duygusal zeka alt boyutları arasındaki ilişkiye, normal dağılım şartı bulunmayan ve çarpık dağılıma sahip olan verilerin analizinde kullanılabilen Sperman Sıra Farkları Korelasyonu tekniği ile bakılmıştır. İnternet bağımlılığı ile duygusal zeka ölçeğinin toplamından elde edilen puanlar arasında negatif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İnternet bağımlılığı ile akran zorbalığının tüm alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında ise pozitif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Duygusal Zeka, Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı

¹ Bu makale Mehmet Feyzi SEZEN'in Yüksek Lisans tezinin bir bölümünden hazırlanmıştır.

Examination of The Relationship Between The Bullying in Adolescents, Internet Addiction and Levels of Emotional Intelligence

*

Abstract

The purpose of this research is to examine the relationships between adolescent' peer bullying tendencies, internet addiction sand levels of emotional intelligence. The universe of their search consists of adolescents studying in 9th, 10th, 11th and 12th grades of high school evel schools located in şehitkamil district of Gaziantep province in 2016-2017 education year. The sample of the study consists of a total of 409 students, 191 girls and 218 boys, select edby simple random sampling method at each high school level in şehitkamil district of Gaziantep province. Analysis of the data obtained in the study was per formed using the SPSS 22.0 package program. The relationship between internet addiction, peer bullying and subdimensions of intellectual intelligence was examined with the Sperman Row Difference Correlation technique which can be used in the analysis of the data with no distortion and normal distribution. The internet addiction levels differed significantly only by gender. There was a weak and significant relationship on then egative side between the scores of internet addiction and the sum of emotional intelligence scale. Also it is obtained weak and significant relationship in the positive direction between the internet addiction and the scores from all the sub scales of the peer bullying.

Keywords: Adolescence, Emotional Intelligence, Peer Bullying, Internet Addiction

Giriş

İnsan doğumdan ölüme, farklı gelişim dönemleri içerisinde psikolojik, sosyal ve biyolojik bazı özellikler taşımaktadır. Duygusal dalgalanmaların, kimlik karmaşasının, özerklik mücadelesinin ve uyum problemlerinin görülebildiği ergenlik dönemi bir gelişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini yaşayan bireyler için akranları ile birlikte zaman geçirmek, paylaşımında bulunmak ve kabul görmek önemli bir ihtiyaç haline dönüşmektedir. Toplumda yakın ve özel ilişkilerin önem kazandığı bu dönemde bir gruba kendisini ait hissedemeyen bireylerin bu ihtiyaçlarını farklı alanlarda karşılamaya çalıştığı belirtilmektedir. Bu ihtiyaçların giderilmesine dönük her türlü yaklaşım sonucu bireyler grup tarafından kabul görmeme, beklenen değerin verilmeyerek alay edilmesi ve olumsuz davranış geliştirme gibi sonuçlarla karşılaşabilmektedir. Özellikle iletişim ihtiyacının hızla gelişen teknoloji ve internet kullanımı ile daha kolay ve konforlu bir şekilde giderilmeye çalışılması, internetin çok fazla kullanılmasına ve bunun sonucunda bağımlılık gelişebilmesine sebep olmuştur (Aksoy, 2015).

İnternet kullanımı başlarda yalnızca bireylere sağladığı imkânlar doğrultusunda değerlendirilmekteyken, daha sonraları bireylerin internette çok fazla zaman harcamaları, bilinçsizce kullanımları ve bir türlü bu durumdan kurtulamamaları gibi sorunlar neticesinde internet kullanımının niteliği üzerine odaklanılmaya başlanmıştır. Bilinçsizce, uzun süreli internet kullanımı ile birlikte internet bağımlılığı kavramı ilk olarak Goldberg tarafından ele alınmaya başlanmıştır (Tarı Cömert, 2010).

Günümüzde sağlamış olduğu kolaylıklar neticesinde yaşamın her alanında var olan internetin bilinçli bir şekilde kullanılmaması durumunda fiziksel, bilişsel ve psikososyal alanda olumsuzluklara yol açtığı belirtilmiştir. İnternet, hedefi ve amacı dışında bilinçsizce kullanıldığında bireylerin her türlü gelişim sürecini olumsuz etkilediği görülmekle birlikte doğru olmayan kullanımının, internet bağımlılığı kavramını ortaya çıkardığı belirtilmiştir. Bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi teknolojik araçlar ile daha da konforlu hale gelen internet kullanımının bazı sağlık sorunlarına da yol açtığı söylenebilir. Bağımlı internet

kullanımı; göz, kas ve iskelet sistemi problemlerine ayrıca uzun süre radyasyona maruz kalarak yaşanabilecek fiziksel sorunlara sebep olduğu belirtilmektedir (Karayağız Muslu ve Bolışık, 2009).

Ayrıca bağımlı internet kullanımı nedeniyle bireyler eğitim öğretim sürecinde daha az araştırma ve geliştirme çalışmaları yapmakta, kitaplarla daha az etkileşim kurmakta ve ödevlerini yaparken deney, gözlem ve kütüphane araştırmaları yapmak yerine internet üzerinden daha kolay bir yaklaşım sergileyerek daha fazla ve kalıcı bilgiye ulaşmaktan mahrum kalmakta oldukları bilinmektedir (Kubey, Lavin ve Barrows, 2001). Bağımlı internet kullanımında bilgisayar oyunlarının da yapısal açıdan bağımlılığa sebebiyet verici özelliklere sahip olması sebebiyle dikkat edilmesi gereken önemli bir konu olduğu belirtilmektedir (İnal ve Kiraz, 2003). Diğer yandan bireylerin oyun amaçlı internet kullanımında şiddet içeren oyunların şiddet eğilimi oluşturacağı görüşü sosyal öğrenme (Bandura, 1986) modeli ile açıklanmaktadır (Wan ve Chiou, 2006).

Ergenlerin bilgisayar ve internet kullanımı konusunda yaşadıkları olumsuz deneyimlerin, gerçek yaşamlarında uygun olmayan davranışlar sergilemelerine neden olabildiği belirtilmektedir. Bireylerin yaşadığı sosyal çevre içerisinde sergiledikleri olumsuz davranışlardan birinin de zorba davranış eğilimi olduğu bilinmektedir. Önemli bir sosyal alan özelliği taşıyan okullarda gerçekleşebilen zorbalıkla ilgili ilk çalışmaları gerçekleştiren Olweus (1999), zorbalık kavramını zorba davranış eğilimi içerisinde olan bireyin ya da grubun, bilinçli bir şekilde devamlı olarak başka bir bireye karşı sergilediği zarar verici davranışlar olarak belirtmektedir (Akt: Gökler, 2007).

Pişkin (2002) ise akran zorbalığını, zorbalığa maruz kalanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu, bir ya da birden fazla bireyin kendilerine göre daha güçsüz kişi veya gruplara karşı sergiledikleri kasıtlı ve sürekli hale gelmiş olan saldırganlık türü olarak tanımlamıştır. Zorbalık eğilimi kimi zaman vurma, itme ve tartaklama gibi fiziksel, lakap takma, aşağılama ve hakaret etme gibi sözel; söylenti çıkarıp yayma ve dışlama gibi dolaylı; eşyaları zorla alma ve zarar verme gibi davranışsal olarak ortaya çıkmaktadır (Pişkin, 2002).

Ergenlik döneminde fiziksel ve psikolojik açıdan yaşanan hızlı değişim, anne, baba ve öğretmen tutumu, sosyal ilişkiler, bireysel özellikler ve kültürel faktörlerin zorbalık eğilimini etkileyen etmenler olduğu

belirtilmektedir. Bu sebeple eğitim öğretim sürecinde yapılacak önleyici çalışmaların tüm okul sistemini kapsayan müdahaleleri içerdiği gibi, sadece belirlenen gruplar üzerinde yapılacak çalışmalara da odaklanabilir (Doğan, 2010).

Akran zorbalığı, bireyin sosyal alanda kendisini kötü hissetmesine ve değersiz görmesine sebep olabilmekte, akademik anlamda da beklenen başarıyı göstermede zorluk yaşamasına sebep olduğu bilinmektedir. Diğer yandan zorbalığa maruz kalan bireyin psikolojik açıdan da ciddi anlamda desteğe ihtiyaç duyabileceği belirtilmiştir. Aileler akran zorbalığını her bireyin yaşayabileceği ve kendilerinin bu sorunu halledebilecekleri basit bir deneyim olarak algılayabilmekte ve bu konu ile ilgili sorumluluk alma konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Oysa ki akran zorbalığının, okuldan kaçma ve devamsızlık yapma oranında artışa, öğrencilerin mutluluk ve yaşam kalitelerinde düşüşe sebebiyet vermek gibi daha bir çok olumsuzluğa yol açtığı görülebilmektedir (Gültekin ve Sayıl 2005).

Bundan dolayıdır ki ergenlik döneminde bireyleri olumsuz etkileyebilecek her türlü davranış biçimine yönelik farklı araştırmalara ve projelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşanabilecek sorunların çözümüne dönük birçok araştırma sonucunda farklı değişkenler üzerinde çalışmalar yapılmakta olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmada bu sorunların önüne geçilebilmesi konusunda bireylerin kendi duyguları hakkında farkındalık oluşturabilmesi ve karşısındaki bireylerin duygularını anlayabilecek yeterliliğe sahip olabilmelerini sağlayacak olan duygusal zekâ gelişiminin önemine vurgu yapılmıştır. Duygusal zekânın önemi gün geçtikçe artmakta olduğu bilinen bir gerçek halini almıştır. Bu konuda bireyin duygularına hakim oluşu ve karşısındaki bireyin duygularının farkına vararak daha işlevsel tepkiler verebileceği düşünülmektedir. Yaşamda insanlara özgü en önemli niteliğin düşünme ve hissedebilme olduğu bilinmekte olup, bunların davranışları etkileyen özellikler olduğu bilinen bir gerçektir. İçsel olarak sahip olduğumuz bu niteliğin davranışlara bu denli etkide bulunabilmesi duygusal zekanın varlığına ve gelişimine dönük araştırmalar yapılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır (Goleman, 1998). “Duygusal zekâ (emotionalintelligence)” terimini 1990’da ilk olarak kullanan Peter Salovey ve John Mayer duygusal zekâyı; “Kişinin kendisinin ve diğerlerinin duygularını izleme, bunlar

arasında ayırım yapma ve bu bilgiyi düşünce ve eylemlerinde kullanma becerisini içeren, sosyal zekânın bir alt kümesidir.” olarak tanımlamışlardır. Bu becerilere sahip olma ve yaşamda amaca uygun kullanabilme konusunda her bireyin farklı düzeylerde olduğu bilinmekle birlikte Mayer, (1990) bu kapasitenin bir parçasının doğuştan diğer parçasını ise öğretilbilir, eğitilebilir ve geliştirilebilir durumda olan yaşamsal tecrübelerden oluştuğunu belirtmiştir (Akt: Tuğrul, 1999).

Duyguları anlamlandırmada gerekli olan becerilere tam olarak sahip olunamadığı, bu konuda ergenin çeşitli karmaşalar yaşayabildiği ve buna duygusal anlamda tutarsızlıkların da eklendiği ergenlik döneminde doğru yaklaşım ve duyguların yönetimi konusunda gerekli çalışmaların yapılması önerilmektedir. Diğer yandan ergenin hayatında ilk kez hissettiği duygu ve düşünceler karşısında bir karmaşa yaşaması durumunda desteğe ihtiyacı olabileceği unutulmamalıdır. Bu tür yaşantılar ergenin psikolojik ve duygusal bir çöküntü yaşamasına sebep olabilmekte ve okul başarısını, arkadaş ve aile ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (Çakar ve Arbak, 2004).

Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde ergenlik döneminde karşılaşılan ve önemli sorunlar arasında yer alan internet bağımlılığına ve akran zorbalığı davranışlarına etki eden etmenler belirlenerek gerekli çalışmaların yapılması gün geçtikçe daha da ihtiyaç haline dönüşmektedir. Bu çalışmada da ergenlerin zorbalık eğilimleri, bağımlı internet kullanımları ve duygusal zeka düzeyleri arasında ki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın önemi; bir sorunun ortadan kaldırılmasına dönük çalışmaların yapılabilmesinde sorunun nedenlerine ulaşmak öncül bir adımdır. Sonrasında ise duygusal zekâ gelişimine ve diğer belirlenen değişkenlerle ilgili yapılacak olan programların uygulanmasına dönük çalışmaların gerçekleştirileceği söylenebilir.

Bu çalışmada; ergenlik dönemindeki bireylerin bağımlı internet kullanımları, zorbalık eğilimleri ve duygusal zeka düzeylerinin incelenmesinin, bireylerin bağımlı internet kullanımları ve zorbalık eğilimlerinin çözümüne dönük, ailelere, öğretmenlere ve eğitim alanında görev yapan uzmanlara önemli bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel Tarama Modelinde, iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığı ve bu değişimin derecesinin araştırılması amaçlanmaktadır (Karasar, 2005). Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli ile Gaziantep ili Şehitkamil ilçesi sınırlarında bulunan lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin akran zorbalığı eğilimleri, internet bağımlılık düzeyleri ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çalışma grubu ve veri toplama araçları

Araştırmanın evreni 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında, Gaziantep ili Şehitkamil ilçesinde yer alan lise düzeyindeki okulların 9. 10. 11. ve 12. sınıflarında eğitim gören 191 kız, 218 erkek toplam 409 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo-1 Araştırmanın sosyo-demografik özellikleri

Cinsiyet	f	%
Kız	191	46,7
Erkek	218	53,3
Toplam	409	100
Sınıf Düzeyi	f	%
9. sınıf	117	28,6
10. Sınıf	118	28,9
11.Sınıf	99	24,2
12.Sınıf	75	18,3
Toplam	409	100

Bu araştırmada veriler “Kişisel Bilgi Formu” (KBF), “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu”, “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu” ve “İnternet Bağımlılık Ölçeği” ile elde edilmiştir.

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu: Ortaöğretim ve ilköğretim ikinci kademe de eğitim gören öğrencilere yönelik geliştirilmiş bir formdur. Biri “Zorba Ölçeği” diğeri “Mağdur Ölçeği” olarak paralel iki ölçekten oluşan aynı maddelerin değişik şekilde

sorulduğu bir ölçek türüdür. Ölçekte bireylerin zorbalık eylemini maddelerde yer alan söz ya da davranışları ne sıklıkla yaptıklarını, zorbalığa maruz kalma durumunu ise söz ya da davranışlara ne düzeyde maruz kaldıklarını işaretlemeleri beklenmektedir. Toplam 53 maddeden oluşan ölçek te 1-14. sorular fiziksel zorbalık, 15-22. sorular sözel zorbalık, 23-28. sorular dışlama, 29-33. sorular söylenti çıkarma ve yayma, 34-43. sorular eşyalarına zarar verme, 44-53. sorular cinsel zorbalık alt faktörlerini ölçmektedir. Değerlendirmede hemen hemen her gün 4 puan, haftada en az 1 defa 3 puan, ayda bir defa 2 puan, dönem boyunca bir defa 1 puan, hiçbir zaman 0 puan olarak hesaplanmaktadır. Zorba davranışın gerçekleştirilmesine dönük puanlama "ben yaptım" sütununa verilen cevaplara göre, zorbalığa maruz kalma puanı ise " bana yapıldı" sütununa verilen cevaplara göre hesaplanmaktadır. Bu sütunlara verilen cevaplar ile oluşan puan arttıkça zorbalık eğilimi ya da mağdur olma oranı artmaktadır.

Çalışmada kullanılan bu formda belirtilen dışlama, söylenti çıkarma ve yayma alt ölçekleri sözel zorbalık ve mağduriyete, eşyalara zarar verme alt ölçeği fiziksel zorbalık ve mağduriyete dahil edilerek fiziksel, sözel ve cinsel olarak zorbalık mağduriyet üç tür kategori olarak hesaplanmıştır. Zorba ve mağduriyeti belirlemede 1 puan ve üzerinde alındığında var, sıfır puan alındığında yok kabul edilerek hesaplanmıştır. Mağdur Ölçeği: 1) Fiziksel Mağduriyet, 2) Sözel Mağduriyet, 3) Dışlanma, 4) Söylentiye Uğrama, 5) Eşyalarının Zarar Görmesi ve 6) Cinsel Mağduriyet olmak üzere toplam altı faktörden oluşmaktadır. Zorba ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı toplam ölçek için 0.92, "fiziksel zorbalık" alt ölçeği için 0.83, "sözel zorbalık" alt ölçeği için 0.74, "dışlanma" alt ölçeği için 0.75, "söylenti yayma" alt ölçeği için 0.66, "eşyalara zarar verme" alt ölçeği için 0.79 ve "cinsel zorbalık" alt ölçeği için 0.88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin zorbalık boyutunun birinci düzey DFA sonucunda, uyum indeksi $\chi^2 = 7133.13$ (sd=1310, p=.00), $\chi^2 / sd = 5.44$ RMSEA= 0.048 olarak bulunmuştur. Yapılan ikinci düzey DFA sonucunda, uyum indeksi $\chi^2 = 7989.17$ (sd=1319, p=.00), $\chi^2 /sd = 6.05$ RMSEA= 0.052 olarak bulunmuştur. Yapılan modifikasyonların χ^2 (ki-kare)'ye anlamlı düzeyde (p<.05) katkı sağladıkları görülmektedir.

Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu: Türkçe' ye uyarlaması Köksal (2007) tarafından yapılan Bar-On ve Parker'ın (2000) geliştirmiş oldukları Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu, 7-18 yaş aralığındaki bireylere uygulanabilen ve 60 maddelik bir ölçektir. Likert tipi bir ölçek olup maddelerin (1) beni çok az tanımlıyor, (2) beni biraz tanımlıyor, (3) beni genellikle tanımlıyor ve (4) beni çok tanımlıyor şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan 6, 15, 21, 26, 28, 35, 37, 46, 49, 53, 54, 58 nolu maddeler tersten puanlanmaktadır. 20-25 dakika gibi bir süre içerisinde cevaplanabilen ölçeğin "birey içi", "bireyler arası", "uyum", "stres yönetimi", "genel ruh hali", "olumlu etki" ve bunların toplamını içeren 7 alt boyuttan oluştuğu belirtilmektedir. Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu' nun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1039 ilköğretim öğrencisi üzerinde yapılmış olup kapsam geçerliliğini sınamak amacıyla ölçeğin orijinal maddeleri ve önerilen çevirileri ile 10 uzman görüşüne sunulmuş ve maddeler uzmanların önerileri doğrultusunda değiştirilmiştir. Uzmanların çoğunluğu tarafından ölçek için uygun bulunan maddeler ölçeğe konulmuştur. Her madde ile ölçek puanları arasındaki korelasyonları temel alan madde analizi işlemleri (madde toplam, madde kalan, test-tekrar test) sonucunda ölçekteki maddelerin üç analizden en az birinde güvenilir sonuç verdiği görülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları; kişilerarası beceriler alt ölçeği için .80, kişisel beceriler alt ölçeği için .62, stres yönetimi alt ölçeği için .68, uyum alt ölçeği için .85, genel ruh hali alt ölçeği için .85 ve olumlu etki alt ölçeği için .63'tür (Köksal, 2007).

İnternet Bağımlılık Ölçeği: DSM – IV' ün "Patolojik Kumar Oynama" kriterlerinden uyarlaması yapılarak Young (1999) tarafından oluşturulan "Tanı Anketi" revize edilmiş ve 20 maddelik "İnternet Bağımlılık Ölçeği" ortaya koyulmuştur. "İnternet Bağımlılık Ölçeği" Likert tipte bir ölçek olup uygulanan bireylere "Hiçbir zaman" "Nadiren" "Arada sırada" "Çoğunlukla" "Çok sık" ve "Devamlı" şıkları sunulmuş olup arasından birini işaretlemeleri istenmektedir. Bu maddelere sırayla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. 80 ve üzeri puan alanlar "İnternet Bağımlısı" olarak 50-79 puan arası alanlar "Muhtemel Bağımlı", "50

puan ve altı” alanlar “Bağımlı Olmayanlar” şeklinde tanımlanmıştır. (Bayraktar, 2001).

Bayraktar (2001) yaptığı çalışmayla, İngilizceden Türkçeye çevirisi yapılan ölçek, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim dalındaki beş öğretim görevlisi tarafından gerekli değerlendirmeleri yapılmış olup maddelerin anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde 12-17 yaş grupları arasında bulunan ergenlik dönemindeki bireylerin algılayabileceği şekilde açık ve anlaşılır bir şekilde uyarlaması yapılmıştır. Çevirisi gerçekleştirilen ölçeğin standardize edilmiş Alpha değeri açısından güvenilirliği 0,91, Spearman – Brown değeri açısından da 0,87’dir. Ulaşılan bu bulgular testin güvenilir olduğu konusunda düşündürmektedir (Bayraktar, 2001). Ayrıca bu çalışmada ölçeğin güvenirlik için Cronbach Alpha katsayısı 0,92 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılan çalışmada elde edilen verilerin analizleri SPSS 22.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiş olup, verilerin analizinde anlamlılık değeri olarak $p < .05$ alınmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi ile dağılımın normalliğine bakılmış olup internet bağımlılığı, duygusal zeka ve akran zorbalığı alt boyutlarının normal dağılım göstermediği ($p < .05$) görülmüş ve buna göre veri gruplarının basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık ve Basıklık değerleri +2 ile -2 değer aralığında yer alan grupların normal dağılıma sahip olduğu belirtilmektedir (George ve Mallery, 2003). Bu durumda İnternet Bağımlılık Ölçeğine ait olan basıklık (,380) ve çarpıklık (,886) değerleri incelendiğinde elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir araştırma verisi olan Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeğinden elde edilen verilerin basıklık (,265) ve çarpıklık (-,174) değerleri incelendiğinde verilerin normal bir dağılım sergilediği görülmektedir. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden elde edilen verilere ait olan basıklık (3,761) ve çarpıklık (1,933) değerleri incelendiğinde ise katsayıların +2 ile -2 değer aralığı dışında olduğu görülmekte olup verilerin normal bir dağılım sergilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma da İnternet Bağımlılığı, Duygusal Zekâ ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeklerinden elde edilen puanlara bakılmıştır. İnternet

Bağımlılık Ölçeğinden alınan puanlar ile Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti çıkarma ve yayma, eşyalara zarar verme, cinsel zorbalık ve Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği; Birey İçi, Bireyler Arası, Uyum, Stres Yönetimi, Genel Ruh Hali, Olumlu Etki ve Toplam Puan olarak belirtilen alt boyutlar arasındaki ilişkiye, normal dağılım şartı bulunmayan ve çarpık dağılıma sahip olan verilerin analizinde kullanılabilen Sperman Sıra Farkları Korelasyonu tekniği ile bakılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin, internet bağımlılığı, duygusal zeka ve zorbalık eğilimlerine dönük elde edilen puanlara ait veriler Tablo 2 de belirtilmiştir.

Tablo 2 Tanımlayıcı grup istatistikleri

	Sd	\bar{x}
İnternet Bağımlılığı	17,131	26,642
Akran Zorbalığı	Fiziksel Zorbalık	12,075
	Sözel Zorbalık	5,797
	Dışlama	4,363
	Söylenti Çıkarma ve Yayma	2,692
	Eşyalara Zarar Verme	5,177
	Cinsel Zorbalık	5,439
Duygusal Zeka	Bireyler Arası	6,377
	Birey İçi	3,940
	Stres Yönetimi	6,007
	Uyum	6,130
	Genel Ruh Hali	7,484
	Olumlu Etki	2,937
Toplam	21,050	163,633

Akran zorbalığı fiziksel, sözel, dışlama, söylenti çıkarma ve yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık, duygusal zeka ise bireyler arası, birey içi, stres yönetimi, uyum, genel ruh hali, olumlu etki ve toplam alt boyutları olarak gruplandırılmıştır. İnternet bağımlılığının (\bar{x} =26,642,

Sd=17,131); fiziksel zorbalık (\bar{x} =10,978, Sd=12,075); sözel zorbalık (\bar{x} =4,364, Sd=5,797); dışlama (\bar{x} =3,063, Sd=4,363); söylenti çıkarma ve yayma (\bar{x} =1,011, Sd=2,692); eşyalara zarar verme (\bar{x} =2,506, Sd=5,177) ve cinsel zorbalığın (\bar{x} =2,181, Sd=5,439) değerlerine sahip oldukları görülmektedir. Duygusal zekanın ise bireyler arası (\bar{x} =36,983, Sd=6,377); birey içi (\bar{x} =14,471, Sd=3,940); stres yönetimi (\bar{x} =30,821, Sd=6,007); uyum (\bar{x} =26,970, Sd=6,130); genel ruh hali (\bar{x} =41,105, Sd=7,484); olumlu etki (\bar{x} =13,283, Sd=2,937); ve toplam alt boyutlarının (\bar{x} =163,633, Sd=21,050); değerlerine sahip oldukları görülmektedir.

Ergenlerin Akran Zorbalığı, İnternet Bağımlılığı ve Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmada internet bağımlılığı, akran zorbalığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkiyi incelemek üzere, Sperman Sıra Farkları Korelasyon testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”, Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden elde edilen puanlara ait Sperman Sıra Farkları Korelasyon Matrisi

	BA	Bİ	SY	U	GRH	OE	DZT	FZ	SZ	D	SÇY	EZV	CZ
İBÖ	-,083	-,093	-,241**	-,050	-,157**	-,109*	-,191**	,303**	,310**	,235**	,246**	,259**	,271*
BA	-	,158**	,038	,473**	,459**	,198**	,667**	-,178**	-,210	-,278**	-,204	-,129**	-,111*
Bİ		-	,153**	,247**	,373**	,323**	,525**	-,008	,002	,019	,051	,075	,092
SY			-	,013	,200**	,050	,411**	-,175**	-,222**	-,161**	-,093	-,110*	-,118
U				-	,443**	,254**	,676**	-,095	-,069	-,081	-,102*	-,033	-,021
GRH					-	,393**	,799**	-,082	-,092	-,106*	-,109*	-,059	-,035
OE						-	,487**	-,097*	-,123*	-,104*	,026	-,038	,036
DZT							-	-,164**	-,187**	-,187**	-,136**	-,097	-,055
FZ								-	,694**	,535**	,406**	,510**	,484**
SZ									-	,568**	,429**	,570**	,500**
D										-	,449**	,488**	,434**
SÇY											-	,583**	,530**
EZV												-	,578**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tabloda izlendiği gibi “İnternet Bağımlılık Ölçeği” (İBÖ) toplam puanı ile duygusal zekanın stres yönetimi ($r = -.241$), genel ruh hali ($r = -.157$), olumlu etki ($r = -.109$) ve toplamından elde edilen puanlar ($r = -.191$) arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle

birlikte; duygusal zekanın bireyler arası ($r = -.083$), birey içi ($r = -.093$) ve uyum ($r = -.050$) alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İnternet bağımlılığı ile akran zorbalığının fiziksel zorbalık ($r = .303$), sözel zorbalık ($r = .310$), dışlama ($r = .235$), söylenti çıkarma ve yayma ($r = .246$), eşyalara zarar verme ($r = .259$) ve cinsel zorbalık ($r = .271$) alt boyutları arasında pozitif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Duygusal zekanın bireyler arası alt boyutu ile akran zorbalığının fiziksel zorbalık, dışlama, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle birlikte; akran zorbalığına ait sözel zorbalık ve söylenti çıkarma ve yayma alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Duygusal zekanın birey içi alt boyutu ile akran zorbalığının tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zekanın stres yönetimi alt boyutu ile akran zorbalığının fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama ve eşyalara zarar verme alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle birlikte; akran zorbalığına ait eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Duygusal zekanın uyum alt boyutu ile akran zorbalığının söylenti çıkarma ve yayma ($r = -.102$) alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle birlikte; akran zorbalığına ait diğer tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Duygusal zekanın genel ruh hali alt boyutu ile akran zorbalığının dışlama ($r = -.106$), söylenti çıkarma ve yayma ($r = -.109$) alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle birlikte; akran zorbalığına ait diğer tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Duygusal zekanın olumlu etki alt boyutu ile akran zorbalığının fiziksel zorbalık ($r = -.097$), sözel zorbalık ($r = -.123$) ve dışlama ($r = -.104$) alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle birlikte; akran zorbalığına ait diğer tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zekanın toplamından elde edilen puan ile akran zorbalığının fiziksel ($r = -.164$) ve sözel zorbalık ($r = -.187$), dışlama ($r = -.187$), söylenti çıkarma ve yayma ($r = -.136$) alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle birlikte; akran

zorbalığına ait eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık ($r=,578$) alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Diğer yandan duygusal zekanın toplam puan alt boyutu ile diğer alt boyutlar arasında pozitif yönlü orta ve yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tartışma

Bar-On duygusal zeka kuramında, duygularının farkında ve kendine güvenen kişilerin, duygusal yönden yeterli ve zeki olduklarından bahsetmiştir. Duygusal zekası yüksek kişiler, kendi ile barışık, kişisel yeterliliğe ulaşmış ve kendini yönlendirebilen, diğer kişileri anlayabilen, pozitif ilişkiler kurup iyi geçinebilen, esnek yapıya sahip, problem çözme ve stresle mücadele etme kapasitesi olan, umutsuzluğa kapılmadan hayattan zevk alabilen, yaşam aktivitelerinden aktif olarak yararlanabilen, mutlu olmaya çalışan kişiler olarak belirtilmektedir (İkiz ve Totan, 2011). Yüksek duygusal zekaya sahip olmanın internet bağımlılığı ile olan ilişkisine bakıldığında, duygularını, içinde buldukları durumu başkalarına ifade etmede sorun yaşayan kişilerin patolojik kumar oynama davranışı geliştirebilecekleri bilinmektedir. Bağımlı internet kullanımı tanı kriterlerinin patolojik kumar oynama tanısı altında değerlendirilmesi, duygusal zeka ile internet bağımlılığının ilişkilendirilebileceğini ortaya koymaktadır (Ançel, Açıkgöz ve Yavaş Ayhan, 2015).

Bu araştırma da internet bağımlılığı ile duygusal zekanın stres yönetimi, genel ruh hali, olumlu etki ve bunların toplamından elde edilen puanlar arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ulaşılan sonuca göre duygusal zekâ düzeyinde düşüş gerçekleşirken internet bağımlılık düzeyinde artış gözlemlenmektedir. Bu konuda yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde ulaşılan sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Usta (2017) üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında da duygusal zeka ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiştir. Buna benzer bir diğer çalışma ise Ançel ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmış olup, düşük duygusal zekaya sahip bireylerde problemler internet kullanımının daha fazla olduğu sonucunda araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Genel olarak yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde,

duygusal zeka ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuş olup farklılık sadece ilişkinin zayıf ya da güçlü oluşu şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın ise yapılan araştırmaya konu olan değişkenler arasındaki ilişkinin seçilen örnekleme, sosyokültürel yapıya ve hatta içinde bulunulan zamana göre değişim gösterebileceği düşünülmektedir.

İnternet bağımlılığı ile akran zorbalığının; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti çıkarma ve yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık alt boyutları arasında pozitif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu bulguya paralel olarak Karatoprak (2017), ergenler üzerinde akran zorbalığının sıklığını ve risk faktörlerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada da akran zorbalığı ile internet bağımlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Buna göre zorba davranış eğilimi arttıkça, internet bağımlılık düzeyindeki artıştan söz edilebilir. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Genelde internet bağımlılığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkiye bakılmış olup zorbalık eğilimi içerisinde bulunan bireyin okul dışında da bu eğilimi gerçekleştirebilmeye dönük internet kullanabileceği düşünülmelidir. Zorbalığını devam ettirmek isteyen bireyin internet kullanımı giderek artarak bağımlılık gelişebileceği düşüncesiyle, bu konuda yapılacak araştırmalarda, internet bağımlılığı ve akran zorbalığıyla ilgili farklı çalışmalara yer verilmesinin önemli olduğu görülmektedir.

Duygusal zekanın toplamı ile akran zorbalığının fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti çıkarma ve yayma alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bireylerin içinde buldukları duygusal durumun düşünceleri, düşüncelerin ise davranışları etkilediği bilinen bir gerçektir. Bundan dolayı duyguların yaşamı etkileyen önemli içsel mekanizmalar olduğu belirtilmektedir (Goleman, 1998). Zorba davranışlar bu içsel mekanizmalara ait kontrolün zayıf olduğunun bir göstergesidir. Duygusal kontrolün ise duygusal zekanın önemli bir göstergesi olduğu ve sağlıklı toplumsal ilişkilerin kurulup devam ettirilebilmesinde duygusal zekanın önemi vurgulanmaktadır (Erginsoy, 2002).

Ulaşılan bulguyla paralel olarak Balak (2017), ilköğretim düzeyinde eğitim gören öğrencilerin akran zorbalığı, duygusal zeka düzeyleri ve

aidiyet duyguları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapmış olduğu araştırma sonucunda da duygusal zeka düzeyi ile zorbalık eğilimi arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Görülmektedir ki duygusal zeka düzeyi azaldıkça zorbalık eğilimi artış göstermektedir. Duygusal zeka ile fiziksel zorbalık arasında da negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmasından yola çıkarak şiddet ve saldırganlıkla duygusal zeka arasında aynı şekilde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır. Bu konuda Kaynak (2013) Üniversite öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş olduğu çalışmada, saldırganlık ölçeği toplam puanı ile duygusal zeka ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Ergenlerin duygusal zeka düzeyleri ile zorbalık eğilimleri ve bağımlı internet kullanımları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiş olup ailelerin çocuklarına, duygusal zeka gelişimlerini destekleyici eğitimler almaları konusunda gerekli imkanları sağlamalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma da bireylerin duygusal zeka düzeyleri ile zorbalık eğilimleri ve bağımlı internet kullanımları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunması göz önüne alındığında, bu konuda özellikle çocukların ilgi yetenek ve değerlerine yönelik ders içi ve ders dışı faaliyetlerin düzenlenmesi ve bununla birlikte, geliştirilebileceği araştırmalarca desteklenen duygusal zekanın gelişimine dönük yapılacak olan çalışmalar okul idaresi, rehberlik servisi ve öğretmenlerce planlanarak uygulamaların gerçekleştirilmesinin faydalı olabileceği söylenebilir.

Yapılan bu araştırma Gaziantep ili Şehitkamil ilçesi sınırlarında bulunan lise düzeyinde eğitim gören öğrencileri kapsamaktadır. Gelecekte daha büyük ve farklı bir örneklem üzerinde akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkiye bakılabilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada yalnızca zorbalık eğilimi araştırılmış olup gelecekte yapılacak çalışmalara zorbalığa maruz kalmanın da dahil

edilmesi önerilebilir. Ayrıca zorbalık eğiliminin araştırıldığı bireylerin yalnızca kendi değerlendirmelerini değil ebeveyn ve arkadaşlarını da bu değerlendirmeye dahil etmesi daha kapsamlı sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Examination of The Relationship Between The
Bullying in Adolescents, Internet Addiction And
Levels of Emotional Intelligence**

*

Mehmet Feyzi Sezen – Mehmet Murat

Ministry of National Education / Gaziantep University

The aim of this study is to investigate the relationships between adolescent bullying tendencies, internet dependencies and emotional intelligence levels. The population of the study consists of adolescents who are educated in the 9th, 10th and 12th grades of the high schools in the district of Şehitkamil in the province of Gaziantep in 2016-2017 academic year. The sample of the study consisted of 191 female and 218 male totally 409 students in Şehitkamil district of Gaziantep province. In this study, the relationship between peer bullying tendencies, internet addiction levels and emotional intelligence levels of high school students at the borders of Şehitkamil district of Gaziantep province were investigated by the relational survey model.

In the present study, the findings obtained by comparing the relationship between peer bullying, internet addiction and emotional intelligence levels; It was concluded that there is a weak and significant negative relationship between internet addiction and emotional intelligence with sub-dimensions of stress management, general mood, positive effect and total score. Peer bullying with internet addiction; There is a weak and significant relationship between physical bullying, verbal bullying, exclusion, rumor extraction and spreading, harming the items and sexual bullying sub-dimensions. The relationship between the total score of emotional intelligence and the sub-dimensions of physical bullying, verbal bullying, exclusion, and rumor subtraction were found to be weak and significant.

There is a weak and significant positive correlation between internet addiction and peer bullying's physical bullying (FZ), verbal bullying (SZ), exclusion (D), rumor subtraction and dissemination (SOP), damage to property damage (EZV) and sexual bullying (CZ) sub-dimensions. there is a relationship. Although it is seen that there is a negative and weak relationship between the sub-dimensions of emotional intelligence and peer bullying sub-dimensions of physical bullying, exclusion, damage to items and sexual bullying; there is no significant relationship between verbal bullying and rumor extraction and dissemination sub-dimensions of peer bullying. It was concluded that there was no significant relationship between the sub-dimensions of emotional intelligence and the sub-dimensions of peer bullying. Although the stress management sub-dimension of Emotional Intelligence has been observed to be a weak and significant relationship between peer bullying, physical bullying, verbal bullying, exclusion and harm to property sub-dimensions; there is no significant relationship between harassment of items of peer bullying and sexual bullying sub-dimensions. While there is a weak and significant relationship between the sub-dimensions of emotional intelligence adaptation and the sub-dimensions of rumor subtraction and dissemination of peer bullying; there is no significant relationship between all other sub-dimensions of peer bullying. Although there is a weak and significant relationship between the general mood sub-dimension of emotional intelligence and the sub-dimensions of exclusion, rumor subtraction and dissemination of peer bullying; It is concluded that there is no significant relationship between all other sub-dimensions of peer bullying. While the positive effect of Emotional Intelligence is seen to be a weak and significant relationship with the negative effect of peer bullying on physical bullying, verbal bullying and exclusion sub-dimensions; It was concluded that there was no significant relationship between all other sub-dimensions of peer bullying. Although there is a weak and significant relationship between the scores obtained from the sum of emotional intelligence and the sub-dimensions of physical and verbal bullying, exclusion, and rumor subtraction and peer bullying; there is no significant relationship between harassment of items of peer bullying and sexual bullying sub-dimensions. On the other hand, there is a posi-

tive and moderate correlation between the total score subscale of emotional intelligence and other sub-dimensions.

Considering the fact that there are negatively significant relationships between individuals' emotional intelligence levels and bullying tendencies and dependent internet usage, this study mainly focuses on the development of emotional intelligence, which is supported by research and development of in-class and extracurricular activities, It can be said that the school administration, guidance service and the planning of the applications can be useful.

This study includes students studying at the high school level in the borders of Şehitkamil district of Gaziantep province. The relationship between peer bullying, internet addiction and emotional intelligence can be seen in a larger and different sample in the future.

In our study, only the bullying tendency has been investigated and it can be suggested to include bullying in future studies. In addition, the evaluation of the bullying tendency of individuals not only to assess their own evaluation, but also to include parents and friends in this assessment can provide more comprehensive results.

Kaynakça/References

- Aksoy, V. (2015). İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin fen lisesi öğrencilerinin demografik özelliklerine göre değişimi ve akademik başarılarına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(19), 365-383.
- Ançel, G., Açıkgöz, İ ve Yavaş Ayhan, A. G. (2015). Problemlerle internet kullanımı ile duygusal zeka ve bazı sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 255-263.
- Balak, D. (2017). *İlkokul öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile akran zorbalığı ve okula aidiyet duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Bar-on, R. ve Parker, J. D. A. (2000). *The hand book of emotional intelligence: Theory, development, assessment and application at home, school and in the work place*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde akran zorbalığının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 149-162.
- Erginsoy, D. (2002). *Duygusal zekâ ve kişiler arası ilişki tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- George, D. ve Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*, 4th edition, Boston: Allyn & Bacon, USA.
- Goleman, D. (1998). *Duygusal zekâ neden IQ' dan daha önemlidir?* (Çev. Banu Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık/Bilim Yayınları.
- Gökler, R. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gültekin, Z. ve Sayıl, M. (2005). Akran zorbalığını belirleme ölçeği geliştirme çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15, 47-61
- İkiz, E. ve Totan, T. (2011). Üniversite öğrencilerinde öz-duyarlık ve duygusal zekanın incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 51-71.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi; Kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karatoprak, S. (2017). *Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniğine başvuran ergenlerde akran zorbalığı ve akran zorbalığının internet bağımlılığı ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Malatya.

- Karayağız Muslu, G., Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- Kaynak, A. (2013). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Köksal, A. (2007). Bar- On Duygusal Zekâ Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Duygusal Zeka ve İletişim Sempozyumu*, May 7-9 2007 / İzmir, Türkiye.
- Kubey, R. W., Lavin, M. J. And Barrows, J. R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: early findings, *Journal of Communication*, 51(2), 366-382.
- Pişkin, M. (2002). *Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Tarı Cömert, I. (2010). Diğer bağımlılıklar: Bilgisayar ve internet bağımlılığı. Ed: Ögel K. *Sigara, Alkol ve Madde Kullanım bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları. 15-27.
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 1, 12-20.
- Olweus, D. (1999). Sweden. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano & P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective on school bullying in Northern Ireland* (pp. 7-27). London and New York: Routledge.
- Usta, S. (2017). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: Sympton, evaluation and treatment, in *Clinical practice: A source book*, L. Vande Creekand & T. L. Jackson (Eds.)17, 19-31, Professional Resources, Sarasota, Fla, USA.
- Wan, C-S. ve Chiou, W-B. (2006). Why are Adolescents Addicted to Online Gaming? An Interview Study in Taiwan. *Cyber psychology & Behavior*, 9(6), 762-766.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Sezen, M. F. ve Murat, M. (2018). Ergenlerde akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 160-182. DOI: 10.26466/opus.476629